

Pratarmė

Šis leidinys yra sudarytas iš mokslinių straipsnių, perskaitytų Trečiojoje tarptautinėje muzikos teorijos konferencijoje, surengtoje 2002 m. spalio 10–12 d. Vilniuje, tema „Komponavimo principai: perimamumas ir atnaujinimas šiuolaikinėje muzikoje“. Konferencijos rengėjai – Lietuvos muzikos akademija ir Lietuvos kompozitorių sąjunga bei Naujosios muzikos komunikacijos centras. Konferenciją parėmė Lietuvos kultūros ir sporto rėmimo fondas.

Konferencijos, kaip ir leidinio, tikslas – suteikti naujų impulsų teorinės minties plėtotei komponavimo praktikos ir mokymo proceso srityse. Leidinys skirtas kompozitoriams, muzikologams, menotyrininkams, kultūrologams bei visiems besidomintiems šiomis problemomis. Reguliarus konferencijų komponavimo principų klausimais organizavimas bei jų medžiagos leidimas prasmingas keliais atžvilgiais – stiprinant abipusiškai naudingą, koreguojantį kompozitoriaus ir teoretiko veiklos sričių ryšį, plečiant bendradarbiavimo galimybes su užsienio šalių mokslininkais, propaguojant Lietuvos muzikos teorijos ir kūrybos darbus bei darant įtaką muzikos akademinio jaunimo studijų programoms bei akiračiui apskritai.

Leidinių sudaro 13 straipsnių, iš kurių aštuoni užsienio autorių. Straipsniai publikuojami anglų, vokiečių kalbomis pateikiant santraukas lietuvių kalba. Pagal forumo rengėjų sumanymą konferencijos pranešimai buvo orientuojami į keturias pagrindines potemes: 1) komponavimo principo samprata, jos santykis su giminingais komponavimo terminais, 2) šiuolaikinės muzikos diferenciacija komponavimo principų atžvilgiu, 3) komponavimo principų dialogas istorinėje ir geografinėje, nacionalinėje plotmėje, senųjų ir naujųjų epochų komponavimo principų atgarsiai šiuolaikinėje muzikoje, 4) avangardinės ir postavangardinės muzikos klasifikavimo galimybės stiliaus, žanro, technikos ir kt. požiūriais.

Leidinio skaitytojas lengvai pastebės, kad kiekvienas mokslinis pranešimas asocijuoja vieną ar kitą konferencijos temos aspektą.

Kai kurie pranešimų autoriai sieja įvairialypius senesnės ir naujesnės muzikos klodus su muzikos modernumu. Pvz., Jelena Dubinec tyrinėja viduramžių muzikos kanono paveiką buvusios Sovietų Sąjungos kompozitorių kūrybai ir nustato tokios paveikos sinkretizmo bei sintezės tendencijas. Savitu ir, regis, mažai tyrinētu aspektu muzikos perimamumo ir atnaujinimo problemą formuluoja Hali A. Fieldman. Muzikologė regi galimybę pažvelgti į minimalistinį kūrinių tarsi linijinio laiko retrospektyvą, jungiančią įvairialypę praeities muziką. Savo ruožtu Audronė Žiūraitytė, aptardama talentingos lietuvių kompozitorės Onutės Narbutaitės kai kuriuos stilizavimu pagrįstus opusus, konstatuoja postavangardui būdingą stilių jungties bei medžiagos redukcijos sintezę. Postavangardinės muzikos svarstymus pratęsia Rūta Gaidamavičiūtė, pristatydama vieną naujausių įžymaus lietuvių kompozitoriaus Osvaldo Balakausko kūrinių – operą „Tolimoji“. Muzikologė nurodo nemažai komponavimo detalių, kai kurių dermių, pavyzdžiui, tonas - pustonis rekomponavimą ir kt.

Tarsi kontraversija, jungiant praeitį ir dabartį, gali pasirodyti Rimanto Janeliausko išvados apie genialaus lietuvių kompozitoriaus ir dailininko Mikalojaus Konstantino Čiurlionio muzikos kūrinių cikliškumą. Autorius linkęs manyti, kad ligšiolinė pažiūra į šio muziko komponavimo romantišką prigimtį yra pernelyg sureikšmintą. Čiurlionio muzika, regis, pranašauja Bartoką, Stravinskį ir kt. XX a. muzikos korifėjus. Dar vienas pranešimas apie M.K. Čiurlionį buvo pateiktas Dariaus Kučinsko, kuris su didele precizija atskleidė kompozitoriaus muzikinio teksto, kaip kūrybinio proceso ypatumus.

Dalis konferencijos pranešėjų labiau susitelkia ties naujos muzikos problemomis. Iš Carole Gubernikoff pranešimo sužinome apie spektrinės harmonijos tęstinumą bei eksperimentus Tristano Murailio ir Almeidos Prado kūryboje. Radosveta Bruzaud apžvelgia grupinės improvizacijos tęstinumą postavangardiniuose dešimtmečiuose. Kevinas J. Holmas-Hudsonas, tyrinėdamas įžymaus amerikiečių kompozitoriaus Roberto Ashley'io pjese, bando įprasminti naujesnes repetityvinio melodinio proceso galimybes. Antanas Kučinskis analizuoja serijinio principo evoliuciją jaunesniosios lietuvių kompozitorių kartos kūriniuose, pakoreguodamas serijškumo, kaip komponavimo principo ir technikos, sampratą.

Pagaliau pažymėtume dėmesio vertus pranešimus, kuriuose nuosekliau gvildenamos teorinės avangardo ir postavangardo muzikos priešpriešos. Marta Szoka savo pranešime bando išskaidrinti įžymaus Europos muzikologo Franko Martino suformuluotas avangardo muzikos nuostatas, pabrėžia šios muzikos tęstinumo išvalgas Stockhauseno kūryboje. Nico Schülleris iškelia avangardo ir postavangardo muzikos antinomiją –

„D. Erdmannas ir antiavangardas“. Margaritos Katunian pranešime randame dar vieną kriterijų, atskiriant „avant“ ir „post“ paradigmas. Muzikologė yra tos nuomonės, kad šie poliai vienas kito neneigia. Jie terodo pakitusią muzikos situaciją.

Visų organizatorių vardu dėkojame moraliai ir materialiai parėmusiems konferencijos leidinio išleidimą.

Vyr. redaktorius dr. doc. R. Janeliauskas